

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Vastatoimet öljyn hinnannousulle

KOM(2008) 384 lopullinen

(2009/C 218/20)

Euroopan komissio päätti 13. kesäkuuta 2008 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

"Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Vastatoimet öljyn hinnannousulle"

Asian valmistelusta vastannut "talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus" -erityisjaosto antoi lausuntonsa 2. helmikuuta 2009. Esittelijä oli Carmelo CEDRONE.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 25.–26. helmikuuta 2009 pitämässään 451. täysistunnonssa (helmikuun 25. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 162 puolesta ja 6 vastaan 12:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea on komission tapaan huolissaan öljyn hinnan välittömistä ja huolestuttavista inflatorisista vaikutuksista joillakin aloilla ja heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien keskuudessa. Öljyn hinnannousu vaikuttaa suoraan lämmitys- ja liikennekustannuksiin sekä välillisesti ruoan hintaan. Nämä ovat köyhimpien kotitalouksien suurimpia menoeriä.

1.2 Ongelma vaatii tehokkaita ja välittömiä toimia, mutta siihen liittyy myös arkaluonteinen, yleinen kysymys. Köyhiä kotitalouksia on autettava suorilla tulotuilla eikä esimerkiksi verotuksellisilla toimenpiteillä (esim. öljytuotteiden verotuksen keventäminen), jotka vaikuttaisivat markkinahintoihin lievittämällä öljyn hinnannousun vaikutuksia.

1.3 ETSK pitää erittäin tärkeänä, että markkinoille luodaan olosuhteet, joissa ne voivat toimia tavalliseen tapaan, eli niiden tulee ottaa huomioon öljyn hinnannousu ja reagoida asianmukaisesti tilanteeseen.

1.4 Hintojen noustaessa kaikkien toimijoiden on tehtävä tarvittavia säästöjä korvaamalla kalliimmaksi käyneet tavarat halvemmilla sekä yhdistelemällä tuotantoa ja kulutusta niin, että saadaan aikaan säästöjä aina kun se on teknisesti mahdollista. Kuten edellä todettiin, köyhimpiä kotitalouksia on tuettava, mutta vain suorilla tuilla vääristämättä markkinasignaaleja, joiden on annettava vapaasti toimia normaalissa tasapainottavassa tehtävässään.

1.5 Kuten komissio toteaa, samalla on otettava käyttöön muita strategioita, joista on hyötyä myös niille tuotantoaloille, jotka kärsivät erityisesti öljyn hinnannoususta. Tämä koskee ensi sijassa kalastusalaa, mutta yleisemmin myös kaikkia aloja, joiden tavoitteena on täyttää väestön elintarviketarpeet, sekä liikennettä.

1.6 Myös näissä tapauksissa toimenpiteet, joita tarvitaan tuotantotalouteen kohdistuvien liian tuhoisien vaikutusten välttämiseksi, on toteutettava suorien tukien muodossa eikä verotuksellisina toimina (veron alentaminen), sillä verotukselliset toimet laskisivat keinotekoisesti hintoja, vaikka hinnoissa tulisi näkyä öljyvarojen jatkuva niukentuminen.

1.7 Kehitysmailhin kohdistuvia makroekonomisia vaikutuksia tarkasteltaessa olisi pohdittava kokonaisvaltaisia suunnitelmia etenkin heikoimmassa asemassa olevien talouksien tukemiseksi erityisesti rahoitustoimilla, joilla pyritään energiansäästöpolitiikkojen toteuttamiseen. Jälleen kerran tarvitaan hyvinkin huomattavia tukitoimia, joiden ei tule kuitenkaan sekoittaa signaaleja, joihin markkinoiden on joka tapauksessa voitava reagoida vapaasti.

1.8 Komitea katsoo, että Euroopan unionin on annettava vahvoja poliittisia vastauksia.

1.9 Ensinnäkin – niin tässä kuin muissakin tapauksissa – Euroopan unionin kaltaisella yhtenäisellä kokonaisuudella, jonka osuus maailmanlaajuisesta tuotannosta on viidennes, voi olla merkittävä painoarvo ja asema. Maailmanlaajuisesti näin tärkeän osapuolen yksityiskohtaisia ja yhdessä laatimia ehdotuksia ei voida ohittaa helposti. Tilanne on täysin erilainen silloin, kun eurooppalaiset aloitteet ovat hajanaisia ja jopa keskenään ristiriitaisia.

1.10 Nykytilanteessa, kun yhden perusraaka-aineen hinta saattaa nousta hyvin jyrkästi, ehdotus kaikkien tärkeimpien osapuolten maailmanlaajuisesta kuulemisesta ja vuoropuhelusta vaikuttaa ehdottomalta edellytykseltä olipa kyseessä mikä tahansa uusi aloite. Tuottaja- ja kuluttajamaiden kesken voitaisiin järjestää maailmanlaajuisen konferenssi.

1.11 Toiseksi on pyrittävä päättäväisesti toteuttamaan Euroopan energia-alan yhtenäismarkkinat. Unionin perustana ovat suuret yhtenäismarkkinahankkeet: hiilen ja teräksen yhtenäismarkkinat, atomienenergian yhtenäismarkkinat, maatalouden yhtenäismarkkinat. Tammikuusta 1993 mukaan tulivat tavaroiden, palvelujen ja pääomien yhtenäismarkkinat ja lopulta, vuodesta 1999 lähtien, alettiin toteuttaa rahaliittoa. On tullut aikaa toteuttaa erityisiä toimia energiamarkkinoilla.

1.12 Näin voitaisiin myös pelastaa tämä tärkeä ala keinotellun tuhoisilta vaikutuksilta. Silloin kun keinottelu pysyy normaaleissa rajoissa, sen keskeisenä tehtävänä on säännellä markkinoita, mutta näiden rajojen ylittyessä se aiheuttaa täydellistä epäjärjestystä ja epävarmuutta.

1.13 Euroopan energiamarkkinoiden tulee olla avoimet ja vastuullisten viranomaisten valvottavissa. Hintojen vaihteluja on vähennettävä huomattavasti. Tähän voidaan päästä myös asianmukaisella tiedotuksella ja strategisten varastojen sääntelyllä. Näiden tärkeiden eurooppalaisten markkinoiden asianmukainen sääntely vaikuttaisi varmasti merkittäväällä tavalla myös maailmanlaajuisesti.

2. Ehdotukset

2.1 EU:n onkin palattava alkulähteilleen (EHTY- ja Euratom-sopimus) ja toteutettava vihdoin *energia-alan yhtenäismarkkinat*. Tästä välttämättömästä toimesta on tullut nyt entistä kiireellisempi, jotta voidaan välttää mm. taloudelliset ja sosiaaliset vaarat ja kielteiset seuraukset.

2.2 EU:n tulee ottaa käyttöön asianmukaiset päätöksentekovälineet (on "institutionalisoitava" menettely, jota edellinen puheenjohtajavaltio Ranska sovelsi nykyisen rahoituskriisin yhtey-

dessä), jotta voidaan ohjalla sisäistä energiapolitiikkaa ja jotta voidaan puhua yhdellä äänellä, kun kansainvälisissä yhteyksissä päätetään kyseisistä politiikoista, mukaan lukien öljyn liittyvät toimintalinjat. Tämä koskee erityisesti hankintahintoja, jotka tulee saada pois keinottelijoiden käsistä.

2.3 Unionin tulee tehdä nykyään yksittäisten jäsenvaltioiden tasolla hoidettavasta öljyvarastopolitiikasta yhteistä ja avointa, jolloin hankintapolitiikastakin tulee entistä varmempaa.

2.4 Öljytuotteisiin on sovellettava yhteisiä toimia, esimerkiksi yhdenmukaisia verotoimenpiteitä, jotta voidaan rajoittaa eniten kärsineille taloudenaloille aiheutuvia vahinkoja. On myös sovittava suorasta tulotuesta kuluttajille, erityisesti heikoimmassa asemassa oleville väestöryhmille. Tarkoitusta varten voidaan käyttää myös osa yritysten voitoista.

2.5 Alan kilpailua on säänneltävä entistä päättäväisemmin (kilpailu on nykyään lähes olematonta, sillä tarjontamarkkinoilla vallitsee oligopolijärjestelmä) ja on arvioitava mahdollisuutta turvautua hintasääntelypolitiikkaan ainakin pahimpina kriisikoina tai toteuttaa joka tapauksessa toimenpiteitä tuottajahintojen ja kuluttajahintojen välillä usein perusteettomasti vallitsevan eron kaventamiseksi. Kuluttajat ovat tilanteessa voimattomia ja puolustuskyvyttömiä.

2.6 On edistettävä ja rahoitettava yhteisin varoin vaihtoehtoisten energialähteiden tutkimusta ja kehittämistä, jotta voidaan vähentää öljyriippuvuutta erityisesti liikenteessä aina moottoriajoneuvoalasta lähtien. Alan investointeja on lisättävä huomattavasti esimerkiksi verovähennyksin tai pakottamalla öljy-yritykset luovuttamaan osa voitoista tarkoitusta varten.

2.7 On pyrittävä välttämään tilannetta, jossa raakaöljyn äkillisestä hinnanlaskusta ja taantumasta johtuva deflaatio aiheuttaa inflaatiota pahempia taloudellisia vahinkoja. Perusinflaatio, joka toimeentomuksesta (tai markkinoiden puutteista?) johtuen vaikuttaa vielä raakaöljyn hinnan laskettua, kätkee alleen mahdollisesti saapuvan deflaation.

3. Johdanto

3.1 Komissio on päättänyt lopultakin käydä käsiksi öljyn hinnannousuun tai paremminkin hintojen heilahteluihin rahoituskeinotteluun ja pörssikurskien romahdukseen liittyvien viime kuukausien tapahtumien valossa. Hintojen nousu on aiheuttanut EU:ssa inflaatiopaineita, joita vastaan EKP ja Yhdysvaltain keskuspankki ovat ryhtyneet pikaisesti torjumaan. Vastatoimet ovat helpottaneet inflaatiopaineita, mutta myös jarruttaneet talouskasvua.

3.2 Rajoittavia rahapoliittisia strategioita on tarkistettu vasta viime aikoina maailmanlaajuisen rahoituskriisin vaikutuksesta. Rahoituskriisi on kuitenkin tuonut mukanaan raskaan taantumailmapiirin, jolla ei ole mitään tekemistä öljyn kanssa, minkä vuoksi öljyn aiheuttamat inflaatiopaineet ovat huomattavasti vähentyneet. Öljyn hintaan ei näin ollen kohdistu korotuspaineita.

3.3 Toinen merkittävä seuraus on ostovoiman siirtyminen kuluttajamaista tuottajamaihin. Tätä voidaan tasapainottaa lisäämällä tuontia kuluttajamaista tuottajamaihin (vuosina 2002–2007 kyseinen tuonti kasvoi keskimäärin 26 prosenttia vuodessa eli paljon enemmän kuin yleinen ulkomaan tuonti).

3.4 Kuten komission asiakirjan sisältöä koskevassa tiivistelmässä todetaan, komissio käsittelee aihetta eri näkökulmista, mutta useita näkökohtia käsitellään vain ohimennen tai ei lainkaan (esim. keinottelun vaikutukset, alan oligopolit, jotka muuttuvat helposti "kartelleiksi", joilla on taas omat seurauksensa).

3.5 ETSK:n onkin tehtävä rehellinen ja objektiivinen arvio tiedonannosta ja ottaa esiin hyvät ja huonot puolet voidakseen esittää suosituksia ja ehdotuksia hintoihin ja tuotantokustannuksiin kohdistuvien inflatoristen vaikutusten vähentämiseksi.

3.6 Komitean tulee ottaa esiin myös EU:n poliittiset puutteet, unionin heikko kansainvälinen asema sekä erimielisyydet öljymarkkinoiden valvonnan puutteen ja markkinoilla tapahtuvan keinottelun keskeisistä syistä.

3.7 On vielä esitettävä yksi huomio: heinäkuusta 2008 laskusuunnassa olevan öljyn hintakehityksen valossa olisi aiheellista muuttaa Euroopan komission tiedonannon otsikkoa. Käsillä olevassa lausunnossa otetaan huomioon öljyn hinnan jo tutuksi käyneet vaihtelut, jotka eivät suuntaudu vain ylöspäin.

4. Tiedonannon pääsisältö

4.1 Hinnannousun syyt

4.1.1 Komission mukaan viime kuukausina tapahtunut **öljyn hinnan voimakas nousu** on verrattavissa vain 70-luvun tilanteeseen. Se toteaa, että kuluttajahinnat ovat noudattaneet raakaöljyn hintakehitystä ja että tällä hetkellä ne ovat korkeammalla kuin edellisen hintahuipun aikana 1980-luvun alussa.

4.1.2 Komissio katsoo, että nykyinen **hinnannousu** johtuu pitkälti kysynnän ja tarjonnan rakenteen voimakkaasta muutoksesta, joka on seurausta kulutuksen kasvusta (erityisesti Kiinassa ja Intiassa), uusien öljykenttien vähentymisestä, OPEC-maiden

valtionyhtiöiden reagoimiskyvyn puutteesta, joidenkin maiden heikosta jalostuskapasiteetista, dollarin heikentymisestä, inflaation kiihtymisestä jne.

4.2 Vaikutukset EU:n talouteen

4.2.1 Vakavimpiin seurauksiin kuuluvat inflaation kiihtyminen ja siitä johtuvat vaikutukset energian hintaan. Hyvin usein käy niin, että vaikka raaka-aineiden hinnat laskevat, sama ilmiö ei näy kuluttajahinnoissa.

4.2.2 Vakavimmat vaikutukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin kotitalouksiin. Vaikutukset tuntuvat tosin eri tavoin eri jäsenvaltioissa. Seurauksena on taloudellisen epätasapainon lisääntyminen ja ostovoima heikkeneminen ja siten köyhyyden lisääntyminen.

4.2.3 Seuraukset tuntuvat huomattavalla tavalla myös yrityksissä, ja ne vaikuttavat kasvuun. Komissio toteaa, että vaikutukset tuntuvat erityisesti maataloudessa, liikenteessä ja kalastusalalla. Tämän toivotaan herättävän entistä suurempaa kiinnostusta tutkimukseen ja uusiutuvien energialähteiden osuuden lisäämiseen.

4.3 Makrotaloudelliset vaikutukset kehitysmaissa

4.3.1 Myös kehitysmaissa, jotka ovat öljyn tuojia, vaikutukset ovat entistä tuntuvampia sekä kansalaisten että yritysten keskuudessa inflaation kiihtymisen vuoksi.

4.3.2 Näissä kehitysmaissa tilanteen vakavuutta lisäävät mm. elintarvikkeisiin ja julkiseen talouteen kohdistuvat vaikutukset. Kehitysmaissa, jotka ovat öljyn viejiä, pääoma sen sijaan lisääntyy. Tämä asettaa erityisiä haasteita makrotalouspolitiikoille, sillä öljytulojen hallinta on usein puutteellista.

4.4 EU:n poliittinen vastaus

4.4.1 EU:n vastausten perustana on oletus, että hinnat pysyvät korkeina keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Tämän vuoksi tarvitaan sellaisia asianmukaisia vastauksia, joita on esitetty ilmastonmuutosta ja uusiutuvia energialähteitä koskevan paketin yhteydessä sekä pyrittäessä toteuttamaan energia-alan todellisia yhtenäismarkkinoita.

4.4.2 Välittömänä toimenä on lievennettävä kuluttajiin ja erityisesti köyhimpiin kotitalouksiin kohdistuvia vaikutuksia. Ehdotuksina esitetään muun muassa öljytuotteiden verotusjärjestelmää, öljyn tuottaja- ja kuluttajamaiden huippukokousta ja lisäresurssien antamista öljyä tuoville maille.

4.4.3 **Keskipitkän aikavälin** rakenteelliseksi toimiksi ehdotetaan keskeisten öljyntuottajien kanssa käytävän vuoropuhelun tiivistämistä, alan ”kilpailun” seuraamista, öljyvarastojen avoimuuden arviointia, asiaa koskevan (varastot) yhteisön lainsäädännön tarkistamista, vähähiilisten energialähteiden hyväksi toteutettavien verotoimenpiteiden tutkimista, öljyntuottajien voittojen käyttämistä investointeihin, näiden voittojen mahdollista verottamista sekä EU:n ja kehitysmaiden vuoropuhelun edistämistä.

4.4.4 Pidemmän aikavälin rakenteelliseksi toimiksi ehdotetaan puolestaan EU:n jäsenvaltioiden sopimusta ilmastonmuutoksesta ja uusiutuvasta energiasta, energiatehokkuuden parantamista, rakenteellisia muutoksia liikenteen ja kalastusalan energiatehokkuuden lisäämiseksi, suoria verokannustimia tai tukia kotitalouksien energiansäästön edistämiseksi sekä EU:n energialähteiden huomattavaa monipuolistamista.

5. Huomioita

5.1 Komission tiedonanto laadittiin viime kesän lopulla öljyn hinnan nousua äkillisesti huolestuttavalla tavalla. On kuitenkin muistettava, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa on totuttu tulevaisuudennäkymien äkillisiin, merkittäviin ja myös tiheisiin muutoksiin.

5.2 Tilanne on muuttunut muutamassa kuukaudessa, ja maailmantaloudessa vallitsevat nyt huolestuttavat taantumänäkymät. Kansainvälisen valuuttarahaston arvioiden mukaan taantuma vaikuttaa myös nopean talouskasvun maihin, jotka ovat viime aikoina (noin kolmenkymmenen vuoden ajan, nykyisen kapitalismin ns. kulta-ajan päätyttyä) kasvaneet määrätietoisesti ja vakaasti nopeampaan tahtiin kuin kehittyneet maat.

5.3 Tässä tilanteessa näyttää siltä, ettei viime heinäkuussa saavutetun huipun (sekä nimellisarvojen että todellisten hintojen ennätyksellinen taso) jälkeinen öljyn hinnan lasku marraskuun 2008 alhaiselle tasolle (inflaatiokorjauksen jälkeen samalla tasolla kuin 25 vuotta sitten) ole välttämättä vain väliaikainen ilmiö. Taloustieteilijät pelkäävät, että tilanne johtaa deflaatioketjuun, jolta öljymarkkinatkaan eivät luonnollisesti säästyisi.

5.4 Olisi myös vältettävä tekemästä pitkän aikavälin ennusteita maaperästä pumpattavan öljyn mahdollisesta loppumisesta. Öljyvarannon ehtymistä on pelätty jo vuosikymmenten ajan. Pelko saattaa kuitenkin olla aiheeton. Arvostetun *The Economist* -lehden tuoreehkossa numerossa (21. kesäkuuta 2008) todetaan,

että nykyisten öljyvarantojen pitäisi riittää nykyisellä tuotantovauhilla 42 vuodeksi. Tämä ei ole mikään lyhyt aika, kun otetaan huomioon, mitä kaikkea voi tapahtua seuraavien 42 vuoden aikana erityisesti tieteellisten ja teknisten innovaatioiden alalla. Lehden mukaan voidaan kuitenkin myös todeta, että Lähi-idän varannot ovat olleet samoja jo vuosien ajan, mikä saattaa merkitä, että uusilla löydöksillä voidaan korvata tuotettu ja käytetty öljy tai että arviot varannoista eivät ole kovin tarkkoja. Tulisi kuitenkin korostaa, että laskelmat perustuvat nykyiseen tuotantotasoon. Ongelma ei kuitenkaan liity niinkään varantojen ehtymiseen pitkällä aikavälillä kuin mahdolliseen kriisiin, jonka aiheuttaisi kysynnän ja tarjonnan lyhytaikainen epätasapaino. Kysynnän ja tarjonnan tasapainoa puolestaan horjuttaisivat erityisesti mahdolliset tuotantokatkokset strategisilla alueilla.

5.5 Uusia varantoja ja uusia lähteitä on etsittävä jatkuvasti. Viimeksi kuluneen vuosisadan tärkeimpiin tapahtumiin kuulunut 70-luvun öljykriisi on tässä mielessä erityisen opettavainen. Kriisi johtui tuottajamaiden asettamista tarjonnan rajoituksista ennemminkin kuin spontaaneista markkinailmiöistä, jotka näyttävät olevan puolestaan nykyisen epätasapainoisen tilanteen taustalla. Joka tapauksessa markkinahintojen jyrkkä nousu johti siihen, että pyrittiin etsimään uusia lähteitä ja käyttämään erittäin innovatiivisia tuotantomenetelmiä.

5.6 Olisi aina muistettava tutkia tarkkaan kysynnän ja tarjonnan epätasapainon aiheuttamaa markkinoiden kehitystä.

5.7 80-luvun alusta lähtien erityisesti Ronald Reaganin hallitus Yhdysvalloissa ja Margaret Thatcherin hallitus Yhdistyneessä kuningaskunnassa ryhtyivät soveltamaan tiukkaa rahapolitiikkaa, joka perustui Chicagon koulukuntaa edustavan Milton Friedmannin teorioihin. Korot nousivat huomattavasti, mikä johdosta öljyvarantojen haltijoiden piti muuttaa painopisteitään, sillä käytössä olevien varantojen säilyttämisestä maaperässä tuli erittäin epäedullista voittojen menetyksen takia. Korkokannan nousu oli yksi keskeisistä syistä sille, miksi öljykartelli murtui 80-luvulla.

5.8 Analyysissa tulisi ottaa geologisten tai yleisten teknisten tietojen lisäksi huomioon myös taloudellisesta analyysista saatavat tiedot. Tämän pohjalta voidaan todeta, että kun vähäiset varannot ja tarjonnan ylittävä kysyntä nostavat hintoja, hinnat vaikuttavat varantojen saatavuuteen, mikä usein tasapainottaa tilannetta. On huomattava, että etsittäessä kiivaasti uusia öljyvarantoja voidaan päätyä kohteisiin ja alueille, jotka ovat ympäristöllisesti herkkiä (esim. pohjoisnapa). Tällaista tilannetta tulee välttää etsimällä vaihtoehtoisia lähteitä.

5.9 Hiljattaisen hintojen nousun syiden tutkimisesta voidaan tehdä vielä metodologinen huomio. Kaikkien toimintastrategioiden ennakkoehtona on ilman muuta entistä tarkempi tietämys vastassa olevasta tilanteesta. Tunnettu italialainen taloustieteilijä Luigi Einaudi on todennut, että päätöksenteko edellyttää tietämystä.

5.10 ETSK:n mielestä on erittäin toivottavaa tarkentaa tietoja öljymarkkinoiden toiminnasta. Öljynhinnan rajujen vaihtelujen synnyttämät pelot perustuvat tilastotietoihin, joissa keskitytään pääasiassa päivittäisiin markkinahintoihin. Esimerkkinä voidaan mainita, että yksi tunnetuimmista menetelmistä on se, jota Kansainvälinen valuuttarahasto käyttää lasiessaan öljyn keskimääräistä spot-hintaa (*average petroleum spot price*, APSP), joka on painottamaton keskiarvo Brentin, Dubain ja Yhdysvalloissa käytössä olevan WTI:n noteerauksista.

5.11 Voisi olla hyödyllistä selvittää raakaöljyn tuonnin keskiarvot, jotka saataisiin ainakin tärkeimpien tuontimaiden ulkomaankauppatilastoista. Hyvin luultavasti tiedot raakaöljyn toimintutilanteesta olisivat paljon luotettavampia kuin tiedot, jotka perustuvat päivittäisiin markkinanoteerauksiin.

5.12 ETSK katsoo, että öljyn äskettäisen rajun hinnannousun ja sittemmin hintojen jyrkän pudotuksen syiden tarkassa analyysissä lähtökohdana tulee olla maailmantalouden taustalla olevien todellisten suuntausten analysointi.

5.13 Komitea toteaa kuitenkin, että tiedonannossa ei viitata lainkaan siihen, mikä merkitys laajalla keinottelulla on ilman muuta ollut öljyn hinnan hallitsemattomaan nousuun. Jos keinottelua ei oteta huomioon, on hyvin vaikea nähdä, miten hinta on voinut olla 147 dollaria barrelilta heinäkuussa ja noin 60 dollaria lokakuussa 2008.

5.14 Kun lähtökohdaksi otetaan taustalla olevat rakenteelliset tiedot, voidaan kuitenkin todeta, että maailmanlaajuinen energiankulutus on nyt jatkuvasti yli 10 miljardia tonnia öljyssä mitattuna ja että kasvua edistää maailmanlaajuinen bkt:n kasvu, joka on absoluuttisesti ja myöskin suhteellisesti katsottuna ennennäkemättömissä mitoissa.

5.15 On kuitenkin arvioitava, mitkä ovat maailman rahoitusmarkkinoiden kriisistä johtuvat taantumanäkymät. Joka tapauksessa ei pidä aliarvioida sitä, että jo neljän vuoden ajan, vuodesta 2004 vuoteen 2007, maailmanlaajuinen tuotanto kasvoi 5 prosenttia vuodessa erityisesti nopeasti kehittyvien maiden, ensi sijassa Kiinan ja Intian, vaikutuksesta unohtamatta kuitenkin

myös elpymässä olevaa Afrikkaa, jonka kasvu on 6–7 prosenttia vuodessa. Venäjältä on tulossa entisaikojen tapaan suurvalta, ja kansainvälisellä tasolla on tapahtunut paljon myös muuta kehitystä.

5.16 Maailmanlaajuinen bkt vuoden 2007 todellisten hintojen pohjalta laskettuna on kasvanut 53 biljoonasta dollarista vuonna 2003 (laskettu mielestämme juuri oikein ostovoimapariteetilla – *Purchasing Power Parity*, PPP – korjattuna eikä markkinoiden vaihtokurssien pohjalta) 65 biljoonaan dollariin vuonna 2007, eli kasvua on ollut 12 biljoonaa dollaria. Maailmantalous on siis kasvanut neljässä vuodessa Yhdysvaltojen kokoisen talouden verran.

5.17 Vuosittainen 5 prosentin kasvu merkitsee, että jos sama kasvuvauhti jatkuisi (tämä ei ole välttämättä mahdotonta), maailmanlaajuinen tuotanto kaksinkertaistuisi 14 vuodessa ja nelinkertaistuisi 28 vuodessa eli yhden sukupolven aikana. Tämä vaikuttaa uskomattomalta, mutta osoittaa, miten olemme tulossa taloushistoriassa aivan uuteen vaiheeseen.

5.18 Tiedonannossa muistutetaan aivan oikein, että energia on ollut kautta historian talouskasvun keskeinen osatekijä. Näin ollen yksi nykyisen kiivaan talouskasvun taustalla olevista keskeisistä tekijöistä on energialähteisiin kohdistuva suuri paine.

5.19 Kuten jo todettiin, on aiheellista korostaa öljymarkkinoilla tapahtuvan laaja-alaisen keinottelun vaikutuksia. Keinottelu voimistaa kehitystä, jonka pääasialliset syyt ovat kuitenkin epäilemättä luonteeltaan rakenteellisia.

5.20 Jotta voidaan ymmärtää hintojen heilahtelua, on otettava huomioon, että nykyään kolmannes kulutetusta energiasta tuotetaan öljyllä.

5.21 Jos tutkitaan tarkemmin öljyn markkinahinnoista saatavilla olevia tietoja, päästään yllättäviin tuloksiin, jotka eivät vastaa tiedonannossa esitettyjä tietoja (lähde: Financial Trend Forecaster, inflationdata.com/inflation/inflation_Rate/Historical_Oil_Prices_Table.asp).

5.22 Tietojen pohjalta voidaan todeta, että 40-luvun lopusta 70-luvun puoleenväliin öljyn todellinen hinta eli ilman hintojen kokonaiskehitykseen vaikuttavaa yleistä inflaatiota pysyi pääosin muuttumattomana keskimäärin hieman yli 20 dollaria barrelilta. Sama tulos saadaan kaikista käytettävissä olevista lähteistä.

5.23 Lähes 30 vuoden ajan (ajanjakso, jota kutsutaan nykykapitalismin ”kulta-ajaksi”, jota merkittävä historioitsija Eric Hobsbawm pitää ihmiskunnan toistaiseksi kiivaimpana laaja-alaisen talouskehityksen vaiheena) energiavarojen vähäisyys ei jarruttanut huimaa talouskasvua: tarjonta pystyi täyttämään jyrkästi kasvavan kysynnän.

5.24 Kuten tunnettua, 70-luvun öljykriisit, joista ensimmäinen oli yhteydessä lokakuussa 1973 käytyyn Jom kippur -sotaan ja toinen Khomeinin johtamaan Iranin vallankumoukseen, johtivat kuitenkin huimaan hinnannousuun, jonka syynä oli komission mukaan OPEC:n kartellin menestyksenkäs tuotannon valvonta.

5.25 ETSK katsoo sen sijaan, että kriisin ja hintojen äkillisen nousun taustalla oli myös muita tekijöitä, erityisesti suuret rahapolitiittiset ongelmat, jotka kulmineituivat siihen, että dollarin ja kullan välinen suhde purettiin elokuussa 1971. Ongelmat johtuivat Yhdysvaltojen maksutaseen liiallisista alijäämistä, jotka tekivät mahdottomaksi ylläpitää vakaiden valuuttakurssien Bretton Woods -järjestelmää. Dollarin kriisi johti koviin inflaatiopaineisiin, jotka heijastuivat laajalti öljymarkkinoille. On vielä muistettava, että 70-luvun alussa maailmantalous oli tilanteessa, jolle oli ominaista tuotannon suuri kasvu, mikä synnytti kysynnässä huimia paineita kaikille raaka-ainemarkkinoille.

5.26 Erot nykytilanteeseen ovat suuremmat kuin yhtenevät piirteet. Yhteistä on vain maailmantalouden kiihas kasvu. Sen sijaan ei ole havaittavissa merkittävää markkinoiden manipulointia, lukuun ottamatta keinottelua, joka kuitenkin eroaa OPEC:n öljykartellitoimista, joita toteutettiin virallisesti kansainvälisissä konferensseissa.

5.27 ETSK katsoo, ettei edes etenkin Kiinan ja Japanin nykyisillä suurilla dollarivarannoilla ole paljoakaan yhteistä 60-lu-

vun lopun 70-luvun alun välisen ajan vastaavien valuuttavarojen kanssa. Kiina ja Japani varovat tarkkaan päästämästä omia suuria dollarivarantojaan markkinoille äkillisesti ja varomattomasti.

5.28 Länsimaiden etenkin vuoden 1986 alusta toteuttama ankara rahapolitiikka johti hintojen laskuun. On mielenkiintoista, että seitsemänvuotiskauden 1993–1999 keskimääräinen reaalihintana oli 23 dollaria barrelilta eli täsmälleen sama kuin keskiarvo 40 vuotta aikaisemmin (1953–1959), kun maailmantalous ja öljyn kysyntä olivat kasvaneet huimasti.

5.29 ETSK on komission kanssa samaa mieltä siitä, että maailmantalouden kasvun kiihtyminen on edelleenkin tärkeä tekijä, vaikka se keskittyy kehittyneiden maiden sijaan nopean talouskasvun maihin. Tämä kehitys näyttää panneen alulle suuntauksen, jossa nimelliset ja reaali hinnat ovat kasvaneet 30 dollarista barrelilta vuonna 2003 (maailmantalouden kasvusuhdanteen alkuvuosi) nykyiseen 60 dollariin barrelilta, eli hinta on käytännöllisesti katsoen kaksinkertaistunut. On totta, että vuosina 2003–2007 dollari on menettänyt neljänneksen arvostaan suhteessa euroon, mistä johtuen öljyn hinta euroissa ei ole kaksinkertaistunut. Hinnat ovat kuitenkin nousseet 50 prosentilla.

5.30 Tämä pitää paikkansa, vaikka viime heinäkuun 147 dollarin hintapiikki oli luultavasti tulosta keinottelukuplasta. Jos hintapiikki oli luonteeltaan spekulatiivinen, lähitulevaisuudessa voidaan odottaa hintojen nousevan, kun keinottelijat ryhtyvät hankkimaan öljyä hyvällä hinnalla. Maailman öljytalouden toimijat, joiden vaikutusvaltaa tulisi supistaa ja tehdä siitä läpinäkyvämpää, katsovat, että öljyn ”normaali” hinta olisi tällä hetkellä noin 80 dollaria barrelilta eli huomattavasti korkeampi kuin nousukauden alussa voimassa ollut hinta (noin 30 dollaria vuosina 2002–2003).

Bryssel 25 päivänä helmikuuta 2009.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI